

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 148/2023 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kirjailijoiden tulonmuodostuksesta ja lainauskorvauksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jari Koskelan /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 148/2023 vp:

Miten hallitus on selvittänyt äänikirjan lukijoiden tarvetta ja juuri tämän ryhmän oikeutusta e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja miten hallitus varmistaa, että kirjallisuuden tekijöiden tulonmuodostus ei lakimuutoksen myötä heikkene, jos äänikirjan lukijoille annetaan oikeus korvaukseen ja lisäksi verkkokirjahyllyt jätetään korvauksen ulkopuolelle?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Esityksessä ei ole kyse tekijänoikeudellisesta korvauksesta. E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttö on luvanvaraista eikä korvausoikeus perustu mihinkään direktiiviin tai muuhun määräykseen toisin kuin fyysisten kirjojen lainauskorvaus. Esityksen lähtökohtana on ollut, että muuttunutta aineistojen käyttöä aletaan korvata kulttuuripoliittisista näkökulmista käsin.

Hallituksen esityksen valmistelun tavoitteena on ollut perusteiltaan selkeä, tarkkarajainen ja toimiva korvausoikeus, jonka soveltamisala on yksiselitteinen. Kyseessä ei ole tekijänoikeudellinen, lainauskorvaukseen verrattava korvaus, vaan muun tyyppinen, lähinnä kulttuurin tukea muistuttava korvaus. Korvauksen säätämiseen ei ole ulkoapäin tulevaa velvoitetta.

Sähköisen aineiston käyttö kirjastoissa edellyttää aina tekijän, käytännössä kustantajan, lupaa. E-kirjojen ja e-äänikirjojen korvausoikeus ulottuu samoihin teoslajeihin, joiden osalta painetuista kirjoista ja äänikirjoista maksetaan lainauskorvausta: kirjallinen teos, sävellysteos, kuvataiteen teos, valokuvateos - kaikki nämä teoslajit on mainittu pykälässä.

Hallituksen esityksessä on tunnistettu e-äänikirjojen osalta tekijöiden lisäksi toinen keskeinen oikeudenhaltijaryhmä: äänikirjan lukijat eli kirjallisen teoksen suulliset esittäjät. Ilman esittävän taiteilijan eli lukijan panosta ei ole olemassa e-äänikirjaa, jota voitaisiin käyttää kirjastoissa. Äänikirjojen lukijoille maksetaan vastaavan kaltaista korvausta esimerkiksi Tanskassa, Kanadassa ja Isossa-Britanniassa.

Esitys lukijoiden korvausosuudeksi neuvotellaan vuosittain lainauskorvausta ja uutta kirjastokäytön korvausta hallinnoivien yhteishallinnointiorganisaatioiden Sanaston, Kopioston ja Teoston välillä. Järjestöt voivat tällöin ottaa huomioon kaikki korvausosuuksien keskinäisessä suhteessa merkitykselliset seikat. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa neuvottelun tuloksen.

Verkkokirjahyllyjen sulkemiseen pois soveltamisalasta on paitsi säännösten selkeyteen ja soveltamiseen liittyvä syy myös käytännöllinen syy. Hallituksen esityksessä esitetyllä ratkaisulla, jossa e-kirjan ja e-äänikirjan tulee olla pykälässä tarkoitettulla tavalla kirjaston kokoelmissa, e-aineistojen kirjastokäyttöä ja korvaukseen tarvittavan määrärahan määrää on mahdollista jossain määrin ennakoita, kun puolestaan verkkokirjahyllyn käyttö on vaikeammin ennakoitavissa. Lisäksi käytön tilastointi ja korvauksen määrittelyperusteet ovat haasteellisia. Koska ulkomaisia tekijöitä ei ole mahdollista rajata pois korvauksen

soveltamisalasta, verkkokirjahyllyt, jotka lisäksi usein ovat ulkomaisia palveluita, ja niihin sisältyvien ulkomaisten tekijöiden teosten käyttö lisäävät todennäköisyyttä korvausten maksamiseen ulkomaille kotimaisten tekijöiden sijasta.

Ehdotetun sääntelyn toimivuutta ja korvausoikeuden toteutumista sekä e-aineistojen kirjastokäytön kehitystä ja määrärahan riittävyttä korvauksiin tullaan seuraamaan. Myös korvausoikeuden soveltamisalan jatkokehityksen tarpeet tulevat tällöin arvioitaviksi.

Helsingissä 05.12.2023

Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala

VN/29750/2023-OKM-4

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: